

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	9
KISALTMALAR.....	11
GİRİŞ.....	13

I. BÖLÜM

TANZİMAT ÖNCESİNDEN II. MEŞRUTİYET DEVİRİNE KADAR BASININ GELİŞİMİ İLE İLGİLİ GENEL DEĞERLENDİRME

1. Tanzimat Öncesi Devir.....	17
2. Tanzimat Devri.....	20
2.1. Tanzimat Devrinde Basın.....	24
2.2. Tanzimat Devri Mizah Basını.....	28
3. II. Abdülhamid Devri.....	36
3.1. II. Abdülhamid Devrinde Basın.....	37
3.2. II. Abdülhamid Devri Mizah Basını.....	42
4. II. Meşrutiyet Devri.....	54
4.1. II. Meşrutiyet Devrinde Basın.....	60
4.2. II. Meşrutiyet Devri Mizah Basını.....	65

II. BÖLÜM

II. MEŞRUTİYET DEVİRİNDE YAYINLANAN UZUN ÖMÜRLÜ MİZAH GAZETE VE MECMUALARI

1. Boşboğaz ile Güllâbi (1908).....	73
2. Cadaloz (1911).....	80
3. Cem (1910).....	90

4. Dalkavuk (1908)	96
5. Davul (1908)	99
6. Eşref (1909)	102
7. Falaka (1911)	105
8. Geveze (1908)	107
9. Gıdık (1910)	109
10. Hayal-i Cedid (1910)	113
11. İncili Çavuş (1908)	115
12. Kalem (1908)	117
13. Karagöz (1908)	129
14. Köylü (1911)	140
15. Musavver Papağan (1908)	141
16. Yeni Geveze (1910)	143

III. BÖLÜM

II. MEŞRUTİYET DEVRİNDE DİĞER MİZAH BASINI

1. Kalıcı Olamayan Gazete ve Mecmualar	147
1.1. Adl ve İhsan (1911)	147
1.2. Âlem (1909)	149
1.3. Arz-ı Hâl (1910)	151
1.4. Baba Himmet (1911)	153
1.5. Cart Beyim (1911)	155
1.6. Cici (1911)	156
1.7. Cingöz (1908)	158
1.8. Coşkun Kalender (1909)	159
1.9. Curcuna (1912)	160
1.10. Çekirge (1911)	161
1.11. Çimdik (1910)	164
1.12. Dertli ile Garip (1910)	166
1.13. El-Üfürük (1908)	167
1.14. Ezop (1908)	170

1.15. Feylesof (1914).....	171
1.16. Gece Kuşu (1911).....	172
1.17. Gülünçlü Sahne-i Meddah (1910).....	173
1.18. Gramofon (1909).....	174
1.19. Hacivad (1908).....	175
1.20. Hande (1910).....	176
1.21. Hokkabaz (1908).....	177
1.22. Kâhya Kadın (1910).....	179
1.23. Karakuş-Ezop (1908).....	182
1.24. Kara Sinan (1911).....	183
1.25. Karikatür (1914).....	187
1.26. Kartal (1909).....	188
1.27. Lala (1910).....	189
1.28. Latife (1911).....	190
1.29. Leylak (1914).....	191
1.30. Mir'at-ı Âlem (1908).....	193
1.31. Musavver Şahika (1910).....	194
1.32. Musavver Şakacı (1908).....	195
1.33. Münasiptir Efendim (1911).....	196
1.34. Nasreddin Hoca (1908), (1914).....	197
1.35. Nay (1912).....	199
1.36. Nekregû ile Pişekâr (1909).....	200
1.37. Perde (1911).....	201
1.38. Püsküllü Belâ(1909).....	202
1.39. Şakrak (1908).....	203
1.40. Üç Gazete (1908).....	204
1.41. Yeniçeri (1911).....	205
1.42. Zevzek (1908).....	206
1.43. Zuhûrî (1908).....	207
2. Tek Nüsha Yayınlanan Gazete ve Mecmualar.....	208
2.1. Agâh Basurcu (1908).....	209
2.2. Çıngırak (Tarihsiz).....	210

2.3. Gagaburun ile İbiş (Tarihsiz).....	211
2.4. Hayal-i Tasvir (1908).....	211
2.5. Körük (Tarihsiz).....	212
2.6. Musavver Cellad (1908).....	213
2.7. Mahkûm (1908).....	214
2.8. Musavver Karnaval (1908).....	215
2.9. Musavver Şukufe (1910).....	216
2.10. Resimli Tonton Risalesi (1908).....	216
2.11. Şaka (1911).....	217
3. Taşrada Yayınlanan Gazete ve Mecmualar.....	218
3.1. Edeb Yahu (1908).....	219
3.2. Haber Anası (1909).....	222
3.3. İbiş (1908).....	223
3.4. İğne (1910).....	224
3.5. Kavlak (1912).....	225
3.6. Kukuruk (1908).....	227
3.7. Musahhare (?).....	228
3.8. Neşter (1909).....	229
3.9. Serbaz (1911).....	229
3.10. Zıdır (1908).....	230
4. Hayvanlar Âlemi İle Oluşturulan Gazete ve Mecmualar.....	232
4.1. Alafranga (1910).....	232
4.2. Eşek (1910).....	234
4.3. Kibar (1910).....	238
4.4. Malum (1910).....	239
4.5. Yuha (Tarihsiz).....	240
4.6. Züğürt (1911).....	241
SONUÇ.....	245
KAYNAKLAR.....	247

ÖNSÖZ

II. Meşrutiyet devri, yüzyıllar süren Osmanlı tarihinin çok özel bir zaman dilimidir ve bir arayışı ifade eder. Bu dönem aydınları, hızla uçuruma yuvarlanmakta olan devleti kurtarmak için çareler aradılar. Devletin önceki dönemde karşı karşıya kaldığı sorunlar II. Meşrutiyet döneminde felakete dönüştü. Eli kalem tutan her insan bu gayyadan çıkmak için bir reçete sundu. Bu amaç uğruna neredeyse her alanda tartışmalar yaşandı.

Ülke parçalanıp, Bosna-Hersek, Trablusgarp, Girit vb. elden çıkarken Balkanlarda felaket yaşanırken onlarca mizah gazete ve mecmuasının yayınlanması için çaba harcanması paradokstan öte bir ironi olarak değerlendirilebilir. Fakat yayınlara yakından bakıldığında, içerik iyi incelendiğinde anlaşılır ki aslında bu çaba da sözünü ettiğimiz arayışa dâhildir.

Bu çalışmanın amacı, II. Meşrutiyet'in ilanından, I. Dünya Savaşı'na kadar dönemin mizah gazete ve mecmualarını tanıtmak, imkânlar el verdiği ölçüde söz konusu yayınların içeriği ile ilgili kesitler sunmaktır. Zira bilindiği üzere onlarca yayının içeriğinin tamamını tanıtmak bir kişinin gayretinin fevkindedir ve kolektif çalışma gerektirir.

Çalışmamızı, basının gelişimi ve bu gelişimdeki köşe taşları ile başlattık. II. Meşrutiyet devri, Tanzimat ve II. Abdülhamid dönemlerinin devamı olduğundan adı geçen devirleri de genel değerlendirmenin içine dâhil ettik. İkinci bölümde II. Meşrutiyet devrinde yayınlanan uzun ömürlü gazete ve mecmuaları ele aldık. Son bölümü ise hayvanlar âlemi ile oluşturulanlar da dâhil olmak üzere

diğer mizah basınına ayırdık. II. Meşrutiyet devri mizah gazete ve mecmua isimleri yazılırken alfabetik sırayı dikkate aldık. Her yayının kapak resmini çalışmamızda ilgili yere yerleştirerek gazete ve mecmuaların tanıtımında kolaylık sağlamayı amaçladık.

Bu çalışmada yardımcı dokunan, başta çalışma arkadaşlarım olmak üzere, herkese şükranlarımı sunuyorum. Her yazdığımı kendisine okuma ve tashih zahmeti olarak yansıttığım kıymetli dost Muhammed Hüküm kardeşime teşekkürü borç bilirim. Çalışma süresince ilgimi, zamanımı esirgemek zorunda kaldığım aileme minnet duygularımı dile getirmek isterim.